

особливо відповідальності фінансових установ, врахованих у рекомендаціях, яких повинно дотримуватись.

Так, фінансові установи повинні звертати особливу увагу на будь – які складні, надзвичайно великі операції, незвичайні схеми їх проведення, де неможливо простежити очевидну законну кінцеву мету. Необхідно відстежувати, по можливості, зміст і цілі таких операцій, отримані висновки оформляти письмово та надавати їх як допоміжні документи наглядовим, аудиторським і правоохоронним органам. У випадку, коли фінансова установа має сумніви щодо кримінального походження певних коштів, вона повинна бути готовою повідомити про свої підозри компетентним органам.

Таким чином, тільки поєднання досконало розробленої теорії та її рекомендацій разом із законодавчим забезпеченням, створенням відповідної державної структури правоохоронних органів та виявлення політичної волі керівників держави дадуть помітні зрушення у боротьбі з тіньовими процесами в економіці, відмиванням коштів, здобутих злочинним шляхом.

Література

1. Вознюк О. Боротьба з відмиванням грошей: Україна в контексті міжнародних зусиль // О. Вознюк. Вісник податкової служби України. - №38. – с. 3-5.
2. Гега П. Податкові переваги офшорних зон, як одна із можливостей для відмивання грошей, отриманих злочинним шляхом // П. Гега, Л. Доля . Збірник наукових праць Академії ДПС України, 2001. - №1 (11). – с. 146 – 150.
3. Болотский Б.С., Волеводз А.Г., Воронова Е.В, Калачев Б.Ф. Борьба с отмыванием доходов от индустрии наркобизнеса в странах Содружества. Юрлитинформ, 2001. – с. 248.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ В УКРАЇНІ

Конєв Ігор Олександрович
*студент III курсу юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна*
e-mail: konevigorek@mail.ru

Ключові слова: Верховна Рада, парламент, опозиція, демократія, політична система

Частина 4 статті 5 Конституції України говорить про те, що ніхто не може узурпувати державну владу. Конституційний Суд в своєму рішенні у справі № 1-5/2005 розтлумачив це положення як заборону захоплення державної влади шляхом насилля або в інший неконституційний чи незаконний спосіб органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, громадянами чи їх об'єднаннями [7].

У статті 6 Конституції закріплюється гарантія попередження узурпації влади через існування механізму стримувань і противаг в системі державної влади шляхом її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [4]. Однак, визначальна роль законодавчої гілки влади як такої, що безпосередньо займається законотворчою діяльністю, вимагає дієвого інституту контролю за владою всередині самого парламенту – опозиції.

І.В. Зарицька у своїй дисертаційній роботі зазначає, що парламентська опозиція своїми діями заявляє про свій принциповий намір боротися якщо не за владу, то, як мінімум, за вплив на неї, завоювання голосів виборців. Це - організаційна протиположна політичним силам, що перебувають при владі. У демократичних парламентарних режимах парламентська

опозиція має чітко обкреслений політико-правовий статус; законом визначені організаційні форми її діяльності, завдання та функції, квоти представництва членів парламентської опозиції в парламенті; умови фінансового забезпечення лідерів парламентської опозиції тощо [2; с. 8].

Влучне визначення парламентської опозиції подає у своїй статті У. Ільницька: парламентська опозиція – це парламентська (депутатська) група/фракція представленої у парламенті політичної партії або коаліція партій, які не згодні з політичним курсом виконавчої влади та/або глави держави й виступають проти діяльності уряду/глави держави з принципових питань державної політики [3; с. 78]

Для західних демократій проблему визначення правового статусу парламентської опозиції слід розглядати з точки зору їх політичних систем. У державах з двопартійними політичними системами (Сполучене Королівство, США) це питання не стоїть на порядку денному, оскільки результати виборів чітко визначають розстановку сил в парламенті – або партія отримала більшість місць і формує кабінет, або меншість, і тоді її метою є контроль і нагляд за сформованим опонентами урядом. Для багатопартійних демократій (Франція, Німеччина, Італія тощо) важливим є визначення і чітке розмежування в парламенті провладних і опозиційних сил, що відбувається в процесі політичних перемовин із формування більшості.

Історію української політичної опозиції варто починати розглядати від 1990 р., коли в результаті перших альтернативних парламентських виборів в Україні у Верховній Раді сформувалася так звана «Народна Рада» під керівництвом І. Юхновського - перша українська парламентська опозиція, яка налічувала у своїх лавах 126 осіб.

Дослідивши процес становлення інституту опозиції в Україні виявлено деякі особливості. Частина політичних сил відкрито заявляє про свою опозиційну позицію до Президента і уряду України, створює опозиційні фракції в парламенті. Існують політичні сили, які в деяких питаннях – в опозиції до влади, а в деяких підтримують владу.

За нетривалий час свого існування опозиції найбільш чітко про свою опозиційну лінію заявляли ліві партії – комуністи, соціалісти, селянська партія. Вони жорстко критикують владу, але їх позиція по поверненню в минуле консервативна та антипрогресивна по суті. Права опозиція – опозиція з боку національно-патріотичних сил – принципово критикують владу за зволікання в реформах, за нечітку державну лінію в зовнішній політиці тощо. Опозиція до влади є в політичному центрі. Це так звана «маятникова опозиція», що є «серединою» між лівими і правими, яка може бути і принциповою, і безпринципною.

Наведені види політичної опозиції в парламенті складають парламентську опозицію, яка кількісно і якісно непостійна. Характерним для України є існування особливого виду опозиції, що визначає свою позицію на особистому сприйнятті тих або інших політичних лідерів, за якого особиста позиція депутатів може не збігатися з партійною або фракційною [8].

Варто констатувати, що питання правового статусу парламентської опозиції особливо гостро стояло в Україні в період парламентсько-президентської форми правління 2006-2010 рр., коли конституційно було закріплено існування такого інституту як «коаліція депутатських фракцій». Аналіз чинного на той час законодавства, проведений у дисертаційній роботі О.В. Кукуруз, а саме - Конституції України, Закону України «Про політичні партії», Закону України «Про Комітети Верховної Ради України», Закону України «Про статус народного депутата», Закону України «Про Кабінет Міністрів України», Регламенту Верховної Ради України, - дозволяє зробити висновок, що тоді парламентською опозицією були усі депутатські фракції, які не увійшли до складу коаліції [5; с. 10]. Це ж положення викладено у законопроекті «Про парламентську опозицію».

12 січня 2007 р. у першому читанні був прийнятий проект Закону «Про парламентську опозицію». Як зазначають у пояснювальній записці автори законопроекту,

«Необхідність прийняття проекту обумовлена набранням чинності Закону України «Про внесення змін до Конституції України» (№ 2222-IV від 8 грудня 2004 року), яким передбачена нова модель побудови влади в Україні, включаючи посилений вплив парламенту на формування та діяльність Кабінету Міністрів України. У зв'язку з цим існує потреба законодавчо забезпечити політичну рівність діяльності більшості та меншості у парламенті, врахування не лише панівних, а і відмінних від них політичних інтересів у процесі вирішення питань державного значення» [6]. Однак, із поверненням у жовтні 2010 р. до Конституції України в редакції 1996 р. положення даного законопроекту втратили свою актуальність.

Проте актуальною лишається сама проблема правового регулювання статусу та діяльності опозиції у Верховній Раді. Як зазначає у своїй дисертаційній роботі О.В. Совгиря, на сьогодні парламентська опозиція в Україні не відповідає ознакам інституту конституційного права України як галузі права, а отже не є таким інститутом. Разом із тим, на сьогодні парламентська опозиція є прогностно-перспективним основним інститутом науки конституційного права України [9; с. 8]. На сьогодні в Україні парламентська опозиція не має юридичних обов'язків та прав у площині державно-владних відносин.

На нашу думку, є лише окремі приклади участі опозиції в парламентській діяльності саме як інституціонального утворення, а не окремих фракцій і груп, що позиціонують себе як опозиційні. Такими, зокрема, є парламентський звичай надання посади Заступника Голови Верховної Ради депутатові від опозиції, або існування такого утворення, як «тіньовий кабінет міністрів».

Н.В. Вінничук схиляється до думки, що орієнтиром у побудові моделі інституціоналізації політичної опозиції в Україні може стати німецький варіант, в якому опозиція наділена широким спектром повноважень у законодавчій та контрольній сферах, а також здатна впливати на дії виконавчої влади. В орієнтованій на парламент німецькій моделі відсутній єдиний центр опозиції, що є характерним і для України, і вирішення нагальних питань потребує консенсусного стилю прийняття політичних рішень [1; с. 10].

Проблема, на наш погляд, полягає в тому, що діюча редакція Конституції та Регламент Верховної Ради взагалі не передбачають інституціоналізацію парламенту на більшість і меншість. Це призводить до того, що фракції та депутатські групи не обтяжені обов'язком дотримання певних коаліційних угод чи політичних зобов'язань та в будь-який момент можуть заявити про свою провладність чи опозиційність. Тому логічним кроком на шляху визначення правового статусу опозиції вбачається перш за все законодавче визначення понять «парламентська більшість» та «парламентська меншість (опозиція)», закріплення порядку їх формування.

В такому випадку з'явилася б можливість наділення опозиції комплексом прав та обов'язків, з якими б меншість могла ефективно виконувати свої головні функції: законотворчу, функцію контролю та рекрутування [1; с. 4].

Науковий керівник: к.ю.н, доц. Зубенко Г.В.

Література:

1. Вінничук Н.Ю. *Політична опозиція як інститут сучасної демократії* [Текст]: автореф. дис. ... канд. політ. наук : (23.00.02 – політичні інститути та процеси) / Вінничук Наталія Юріївна ; КНУ ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2007. – 15 с.
2. Зарицька І.В. *Парламентська опозиція як чинник функціонування сучасної демократії* [Текст]: автореф. дис. ... канд. політ. наук : (23.00.02 – політичні інститути та процеси) / Зарицька Ірина Валеріївна ; КНУ ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2009. – 11 с.

3. Ільницька У. *Парламентська опозиція як інституційний аспект контрольної функції парламенту* [Текст] / У. Ільницька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2011. – № 23. – с. 76-85.

4. *Конституція України* [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

5. Кукуруз О.В. *Політична опозиція в Україні та Республіці Польща в умовах демократичної трансформації: порівняльний аналіз* [Текст]: автореф. дис. ... канд. політ. наук : (23.00.02 – політичні інститути та процеси) / Кукуруз Оксана Володимирівна ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2008. – 23 с.

6. Проект Закону «Про парламентську опозицію» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2885&skl=6

7. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-5/2005 від 5 жовтня 2005 року [Текст] // Офіційний вісник України. – 2005. – № 41. – ст. 2605.

8. Росенко М.І. *Парламентська опозиція: сутність і політичний імідж, участь у політичному житті* / М.І. Росенко [Електронний ресурс] - Режим доступу:

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apdu/2010_2/doc/5/04.pdf

9. Совгіря О.В. *Правовий статус парламентської опозиції (порівняльно-правовий аналіз)* [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : (12.00.02 – конституційне право) / Совгіря Ольга Володимирівна ; КНУ ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2005. – 16 с.

10. Совгіря О.В. *Статус парламентської опозиції в Україні: стан та перспективи правового регулювання* [Текст] / О.В. Совгіря // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 1(87). – с. 22-31.

FORMATION OF UKRAINE AS LEGAL STATE: PROBLEMS AND SOLUTION

Копитіна Вікторія Михайлівна

курсант III курсу факультету підготовки слідчих

ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка

e-mail: k.u.r.s.a.n.t.k.a@mail.ru

Keywords: legal state, principles, formation, problems, solution.

The term «legal state», which is quite prevalent in legal science and constitutional law, is often used in the developed society. The ideas of such state are reflected in the constitutions of many countries (Germany, Spain, Italy, France, Ukraine, Russia, Bulgaria, Czech Republic and others).

The idea of legal state plays an important role in the general civilizational humanitarian thought, because it is orientated to the establishment of such state union in which the relationships between a person and a state are built on the rigorous basis of law.

However, this concept doesn't have the common definition. The representatives of different ideologies and political preferences interpret it in different ways via the historical and cultural development, democratic, political and legal traditions, the uniqueness of political and legal systems, differences in law comprehension as a universal regulator of social relations.

Legal state is the most perfect form of organization and functioning of the government. It is the state, the activity of which is based on the law, it expresses the ideas of humanism, justice, formal equality and freedom. Human rights are recognized in it as the higher social value.